

ТИХОНОВА ВІКТОРІЯ, здобувачка вищої освіти
Науковий керівник – **БУРКОВСЬКА АЛЛА**, к.е.н.,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Фінансовий контроль є невід'ємним елементом державного управління, що спрямований на забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, запобігання фінансовим порушенням та мінімізацію корупційних ризиків. В умовах реформування економічної та управлінської систем України особливої актуальності набуває питання нормативно-правового регулювання державного фінансового контролю. Від ефективності його здійснення залежить не лише стабільність державних фінансів, а й рівень довіри громадян до органів влади.

Вітчизняна модель фінансового контролю в державному управлінні передбачає три основні напрями регулювання розподілу та використання бюджетних ресурсів. По-перше, зовнішній державний фінансовий контроль (аудит), що реалізується Рахунковою палатою від імені Верховної Ради України, забезпечує парламентський нагляд за фінансовою діяльністю державних органів. По-друге, урядовий фінансовий контроль, здійснюваний органами Державної аудиторської служби, має на меті перевірку ефективності та законності використання державних коштів. По-третє, внутрішній фінансовий контроль охоплює як внутрішні перевірки, що проводяться розпорядниками бюджетних коштів, так і внутрішній аудит, який забезпечують відповідні структурні підрозділи бюджетних установ. Такий багаторівневий підхід сприяє підвищенню прозорості та ефективності фінансового управління в державному секторі [1].

Нормативно-правове регулювання фінансового контролю в Україні базується на великій кількості законодавчих та підзаконних актів, що, з одного боку, забезпечує комплексне регулювання, а з іншого — спричиняє труднощі у правозастосуванні та створює певну диспропорцію у фінансовому законодавстві. Центральне місце у цій системі належить Конституції України, яка як Основний Закон визначає принципові засади здійснення фінансового контролю, окреслює правовий статус і повноваження державних органів у цій сфері, зокрема Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України. Крім того, Конституція України встановлює контрольні функції Президента як глави держави, що є важливим елементом загальної системи фінансового контролю [2].

Державний фінансовий контроль традиційно класифікується за напрямками фінансової діяльності, виділяючи два його основні типи: бюджетний та податковий контроль. Нормативно-правове регулювання бюджетного контролю базується на положеннях Бюджетного кодексу України, хоча цей документ не містить чіткого визначення самого поняття «бюджетний контроль». Водночас, згідно зі ст. 26 Бюджетного кодексу, контроль за дотриманням бюджетного

законодавства спрямований на досягнення ефективного управління бюджетними ресурсами та реалізується на всіх етапах бюджетного процесу. Його основна мета полягає в аналізі та оцінці фінансової та господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів для забезпечення їх економного та цільового використання. Окрім того, контроль спрямований на підвищення ефективності управлінських рішень, запобігання порушенням бюджетного законодавства та захист інтересів держави в процесі управління державними активами [3].

На відміну від Бюджетного кодексу, Податковий кодекс України містить чітке визначення поняття «податковий контроль», а також окреслює його основні принципи та суб'єктів, які залучені до його реалізації. Відповідно до положень глави V цього нормативного документа, зокрема ст. 61, податковий контроль передбачає сукупність заходів, що здійснюються контролюючими органами під координацією центрального органу виконавчої влади, який відповідає за формування та реалізацію державної фінансової політики. Основними завданнями податкового контролю є перевірка правильності нарахування, своєчасності та повноти сплати податків і зборів, а також дотримання законодавчих норм щодо регулювання готівкового обігу, проведення розрахункових операцій, ліцензування, патентування та інших сфер, нагляд за якими покладено на відповідні органи.

Державний фінансовий контроль здійснюється через розгалужену систему органів, яка охоплює:

1. законодавчі інституції, зокрема Верховну Раду України, що відіграє ключову роль у формуванні та контролі державної фінансової політики;
2. виконавчі органи, серед яких Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України, а також спеціалізовані установи фінансового контролю, такі як Рахункова палата, Державна аудиторська служба, Державна казначейська служба та Державна фіскальна служба;
3. недержавні установи, які відіграють допоміжну роль у фінансовому моніторингу, зокрема громадські організації, засоби масової інформації, аудиторські компанії, включаючи міжнародні структури, уповноважені здійснювати контроль за використанням державних ресурсів.

Такий багаторівневий підхід забезпечує комплексний контроль за фінансовими потоками та сприяє прозорості державного управління [4].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що фінансовий контроль є невід'ємною складовою всіх стадій фінансової діяльності, охоплюючи різні фінансово-правові підгалузі та інститути особливої частини фінансового права. Його ключова особливість полягає в тому, що він є одним із небагатьох елементів фінансового законодавства, норми якого інтегровані як у Загальну, так і в Особливу частини фінансового права. Зокрема, Загальна частина визначає основоположні принципи, завдання, механізми організації та здійснення фінансового контролю. Натомість Особлива частина містить норми, що деталізують особливості контролю у різних секторах фінансової діяльності.

Водночас відсутність системності в нормативно-правовому регулюванні

призвела до дисбалансу в структурі органів, що здійснюють державний фінансовий контроль та аудит в Україні. Функціонування контролюючих органів, які виконують наглядові, ревізійні та фіскальні завдання у сфері розпорядження бюджетними ресурсами, регулюється численними спеціалізованими законами та підзаконними актами, що ускладнює їхню взаємодію та знижує ефективність фінансового контролю. А отже, для вдосконалення фінансового контролю в Україні необхідно гармонізувати законодавчі акти, посилити відповідальність за фінансові правопорушення, розширити можливості цифровізації та автоматизації процесів контролю, а також забезпечити незалежність контролюючих органів.

Список використаних джерел:

1. Сисоєва І.М. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 11–18
2. Піхоцький В.Ф. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми нормативно-правового забезпечення. *Регіональна економіка*. 2014. № 4. С. 194–204
3. Колісник А.С. Правове регулювання фінансового контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. *Право та інновації*. 2020 № 3(31). С. 71–77
4. Обушна Н.І. Модернізація системи державного фінансового контролю в Україні в контексті утвердження парадигми публічного аудиту. *Вісник НАДУ при Президентові України. Серія «Державне управління»*. 2016. № 4. С. 64–71

